

Libros

Coord: Uxío-Breogán Diéguez Cequiel, Dolores Vilavedra Fernández “A identidade galega no mundo da globalización: sociedade, lingua e cultura” 2021, 300 p, ISBN 9788488508744, págs. 19-21

Hai uns meses conseguín un exemplar do libro “*A identidade de Galicia na globalización: Sociedade, Lingua e Cultura*” coordinado por Uxío-Breogán Diéguez e Dolores Vilavedra, froito da sexta edición dos Foros do Instituto de Estudo das Identidades do Museo do Pobo Galego. As distintas sesións sucedéronse entre novembro e decembro do 2020, ano primeiro da pandemia, o que lle confire un aura especial as gravacións en youtube nas que agora se poden ver as intervencións.

O volume é compacto e un documento moi interesante para a galeguidade no século XXI pola pluralidade das aproximacións á identidade galega na globalización, tanto de persoas consolidadas como de novas investigadoras dos estudos galegos. O libro divídese nas cinco sesións nas que se organizaron os temas e avanza na actualización do coñecemento e da imaxe da Galicia actual, encapsulada na publicación desde distintas dimensións: dos significados da identidade no mundo global, a xestión do patrimonio, o impacto das migracións de ida e volta, a comunicación dixital ou a creación cultural en galego no mundo da internet, sen fronteiras nen distancias.

Cando vin o programa alegroume ver a tantas investigadoras do IGADI entre as persoas participantes, así que aproveito esta breve reseña para poñer o acento nos seus textos, aínda que realmente o libro de arriba a abaixo, é unha ferramenta de autoestima colectiva. Por exemplo, destaco e fanse necesarias as intervencións da Luzía Oca e Antía Caramés. Se Luzía achega a experiencia e o exemplo real das Afrogalegas, o seu exercicio de galeguidade no S.XXI e a súa relación con outras identidades, Antía chama a atención sobre elementos novidosos que contornan a galeguidade de agora, nesa imaxe da *identidade construída* que por tanto é dinámica, estratéxica e posicional.

Non menos importante o apuntado desde a razón cartográfica, a achega de Rubén Lois e a súa moi suxerente *-Necesidade do territorio para explicar á identidade galega*, implica tamén o adscrito e o material na galeguidade de onte e de hoxe. Tamén o Paulo Carlos López que aparece nun texto breve sintetizando a primeira sesión, pregúntase polo cerne da cuestión, o *artefacto* da identidade e a porosidade das palabras *-falamos da vella alma das comunidades políticas?* Finalmente Uxío Novo traza unha intervención arredor da evolución e dimensión internacional da riquísima *creación (e xestión) cultural en galego, das que abriron as portas ás máis novas*, da poesía á narrativa, do audiovisual ao teatro ou a música, que deleitará aos nostáxicos de Santiago de finais dos 90 na súa gravación en youtube, con reminiscencias daquel primeiro rap gravado en cinta de casete.

O libro coordinado por Dolores Vilavedra e Uxío-Breogán Diéguez (que tamén é membro do Consello de Redacción da revista do IGADI Tempo Exterior) avanza que o rebranding da Galicia global do presente e do futuro está en marcha, acollendo en primeiro lugar un mellor coñecemento de nós mesmos.

A identidade galega avanza tamén co mellor legado da man, nun planeta con riscos globais, no que as ideas de colapso e desabastecementos gañaron impacto na cotidianeidade, da man de fenómenos como o confinamento global de marzo e abril do 2020, a inflación en marcha, a desigualdade e a polarización, a ameaza climática e enerxética, ou mesmo a caída do tabú nuclear. Todos eles procesos que seguen a implicar un proceso de diálogo e interacción co escenario global, acompañando e transformando a nosa identidade...

Agardamos neste mundo en erupción poñer o mellor de nós mesmos como célula de universalidade, construír solucións e futuros compartidos. Parabéns oceánicos ao xigantesco e imprescindible Museo do Pobo Galego, así como ao Consello da Cultura, que colaborou activamente na realización do devandito Foro.

Daniel González Palau

Kai-Fu Lee, *Superpotencias de la inteligencia artificial. China, Silicon Valley y el nuevo orden mundial*. Ediciones Deusto, 2020 302 págs. ISBN 9788423431311

Dende mediados do pasado decenio, vense falando dunha suposta “carreira da intelixencia artificial”. Existe tal competencia tecnolóxica ou é unha mera metáfora da Guerra Fría ou da “carreira espacial”? En caso afirmativo, quen son os participantes privilexiados? É posible establecer algún marco normativo global para disciplinala? Será a intelixencia artificial a base dunha nova orde mundial? O traballo revisado aborda parcialmente estas cuestións en varias seccións. O seu autor, Kai-Fu Lee, é un verdadeiro referente mundial en IA, aínda que goza dunha enorme popularidade, especialmente en China. Nacido en Taiwán, doutorouse nos Estados Unidos. Traballou, a medio camiño entre Estados Unidos e China, para empresas como Apple, Microsoft ou Google. Desde 2009, dirixe o fondo de capital risco vinculado á IA Sinovation Ventures. Estes antecedentes danlle unha ampla comprensión tanto da IA como da industria tecnolóxica global.

A tese central do traballo é: China será a primeira potencia mundial en solucións e servizos de IA, superando a Estados Unidos para liderar este campo tecnolóxico en todo o mundo. Esta predición constitúe o eixo do traballo. En concreto, segundo Kai-fu Lee, “las empresas y los investigadores chinos especializados en IA ya han ganado mucho terreno frente a sus homólogos estadounidenses, experimentando con algoritmos y modelos de negocio innovadores que prometen revolucionar la economía del país. Juntos, estas empresas y eruditos han convertido a China en una auténtica superpotencia de la IA, el único verdadero contrapeso nacional a Estados Unidos en esta tecnología emergente. La forma en que estos dos países decidan competir y cooperar en la IA tendrá consecuencias dramáticas para la economía y la gobernabilidad mundial”.

A estrutura do libro baséase en nove seccións principais. Comeza na súa primeira sección cunha referencia ao inicio da “febre da intelixencia artificial” en China en 2017. Tamén examina o desenvolvemento histórico da IA desde os anos 50 e a aprendizaxe automática. A segunda sección expón as diferenzas entre o ámbito empresarial chinés e o estadounidense. Isto permítelle argumentar que, na actualidade, mediante a aplicación da IA, as empresas chinesas están mellor preparadas para utilizar as súas aplicacións prácticas e xerar oportunidades de negocio en mercados de todo o mundo. Destaca o papel relevante que xoga a cultura na obtención desta vantaxe chinesa. A construción das bases da economía impulsada pola IA en China e as transformacións operadas no ecosistema empresarial e, especialmente, en Internet son o tema do terceiro apartado. No cuarto apartado, repasa a recente traxectoria de Estados Unidos e China en relación ao desenvolvemento da IA, en particular, as iniciativas apoiadas polos seus respectivos gobernos. A quinta sección examina as catro ondas que permitirán completar a revolución da IA. Estas son a onda de intelixencia artificial de Internet, a onda de intelixencia artificial empresarial, a onda de intelixencia artificial perceptiva e a onda de intelixencia artificial autónoma. Durante o desenvolvemento destas ondas, o equilibrio de capacidades entre Estados Unidos e China foi cambiando ata acadar unha posición de igualdade. No sexto apartado, despois de referirse aos enfoques utópicos e distópicos sobre a IA, aborda a “auténtica crise da

IA”: xeración de desemprego tecnolóxico xeneralizado e desigualdade económica global. Internamente, a IA destruírá os chanzos inferiores da escaleira de desenvolvemento e ascenso social, en particular, nos países máis pobres que se estancarán, mentres que os máis prósperos despegarán. As desigualdades socioeconómicas derivadas da IA alimentarán os trastornos políticos. O sétimo apartado relata a experiencia persoal de diagnóstico e superación do cancro. Na oitava defende un enfoque da IA que garanta a simbiose entre humanos e máquinas, ao tempo que expón cuestións como a automatización, a reciclaxe laboral, a renda básica universal ou futuras profesións como o “coidador compasivo”. Predí que a IA xerará desemprego e desigualdade. A última e breve sección número nove é un convite a dar forma á IA mediante accións humanas deliberadas apoiadas en valores centrados no ser humano.

A IA rompeu as paredes dos laboratorios e os platós de cine para establecerse na nosa vida diaria. Xa son numerosas as aplicacións prácticas baseadas na IA que utiliza un cidadán común no seu día a día. O seu número seguirá aumentando. Desde 2018, hai un verdadeiro fervor arredor da IA. As axendas governamentais inclúen o desenvolvemento de plans ou iniciativas de IA. O discurso político tamén incorporou esta cuestión. As universidades están lanzando programas de estudo relacionados coa IA. Publicacións de todo tipo prestan atención á IA con relativa frecuencia.

O libro en si non ofrece unha perspectiva sobre as relacións internacionais. De forma fundamentada, analiza unha innovación tecnolóxica, a IA, e as súas implicacións económicas, sociais e culturais. Está claro que tamén presenta derivadas políticas como o papel que deben desenvolver os gobernos (“Orquestar un cambio fundamental en las estructuras económicas suele requerir toda la fuerza del poder gubernamental. Se aspiramos a escribir un nuevo contrato social para la era de la IA, tendremos que tirar de las palancas de las políticas públicas”), a configuración dunha nova orde mundial (“China y Estados Unidos ya han dado un gran salto y llevan una enorme ventaja en inteligencia artificial sobre todos los demás Estados, al establecer el escenario de un nuevo tipo de orden mundial bipolar”) o la “carrera de la IA”. Xustamente, o autor subliña que é posible un futuro e un desenvolvemento global da IA sen esta “carreira da IA”. Así, escribe: “es fácil volver a las metáforas militares y a la mentalidad de suma cero” [...] “Si no tenemos cuidado, esta obtusa retórica en torno a una «carrera de la IA» socavarà la planificación y configuración de nuestra futura IA compartida” [...]. “Pero ésta no es una nueva Guerra fría”. En suma, parece rexeitar a lóxica de competición en materia de intelixencia artificial.

Porén, a realidade política parece levar esa deriva. Hoxe xa comezou unha auténtica competición entre actores estatais e corporacións que queren liderar a IA. En 2016, a Administración Obama lanzou un plan a longo prazo para aproveitar a IA. En 2017, o presidente ruso, Vladimir Putin, declarou: “quen lidere a carreira pola intelixencia artificial gobernarà o mundo”. Pola súa banda, o goberno chinés lanzou, a mediados de 2017, o seu plan de IA chamado a converter a China no líder mundial en IA para 2030. Hai un ano, o Senado dos Estados Unidos aprobou a Lei de Innovación e Competencia. Está dirixida a promover a tecnoloxía e a investigación no campo da IA no contexto de loita ou competencia con China para preservar o liderado norteamericano (tamén para protexer a propiedade intelectual). Nesta liña, no outono de 2021, o antigo xefe de software do Pentágono, Nicolas Chaillan, declarou ao *Financial Times* que “non temos ningunha posibilidade de competir con China dentro de 15 ou 20 anos. Neste

punto, xa é un feito logrado; [a carreira entre China e os Estados Unidos] rematou na miña opinión”. Engadiu: “Pequín vai cara ao dominio mundial debido aos seus avances en intelixencia artificial, aprendizaxe automática e capacidades cibernéticas”. Chaillan sinalou máis tarde nas súas redes que EE.UU. aínda non perdeu a batalla da intelixencia artificial, pero que isto ocorrerá se non reacciona a tempo Así, tanto a práctica política como o discurso político das elites responden a esta lóxica competitiva a escala global que implica aos centros de investigación. e universidades, empresas privadas e estados. Hai conciencia da importancia e valor da IA como instrumento de competencia xeoeconómica e xeopolítica global e do seu potencial de transformación interna e internacional.

A exposición de Kai-fu Lee parece subestimar o papel da UE; de feito, as páxinas deste libro apenas conteñen mencións á UE. Pasa por alto o feito de que, aínda que con certo atraso en comparación con EE. UU. ou China e seguindo un enfoque principalmente reactivo (medidas sobre a garantía da privacidade ou a ciberseguridade e a evitación dunha concentración excesiva no mercado dixital), a UE foi configurando o seu propio horario. En concreto, desde 2014, a Comisión Europea, tras asumir a importancia estratéxica da IA (e do big data) tanto a nivel económico como estratéxico, adoptou varias iniciativas para a súa promoción e regulación. Ademais da protección dos dereitos civís, busca promover a soberanía dixital e tecnolóxica europea de forma que redunde nun aumento da competitividade global da economía da UE. En particular, o marco normativo está orientado a xestionar e controlar a recollida e tratamento de datos (evitar o colonialismo de datos). Esta liña, outros estados ou agrupacións de estados que non lideren a competición poderán, polo menos, regular o acceso e uso dos datos. Non esquezamos que a IA conleva perigos políticos como a posible manipulación da opinión pública que compromete as nosas democracias.

Finalmente, a pesar da referencia á nova orde mundial, apenas se fai referencia ás fórmulas institucionais para a súa gobernanza. En cambio, existe unha dependencia excesiva e inxenua dos valores que deberían axudar a moldear o futuro da IA e preservar o control sobre o noso propio destino.

Celso Cancela Outeda